

Дърветата изсъхнали, камъните се разпаднали, хората издържали

ПОЛИТИКА

Брой 13 • 4 — 10 декември 1990 г. 3

хората издържали

Едва ли е пресилено да се каже, че екологичната трагедия на Русе тласна гражданското общество към борба за политически промени. Защото екологичният проблем на най-европейския български град е и си остава пробен камък на правителствената политика и дипломатия.

Неговата деветгодишна давност е неоспорим атестат за антихуманната и некомпетентна същност на вече четири комунистически правителства на Румъния и България. Но тези години бяха и изпитание за гражданската доблест на видни наши общественици и обикновени хора.

„За“ екология

Табуто върху екологичната тема за Русе отпадна едва преди около година. Разтвориха се архиви, „проговориха“ длъжностни лица. Средствата за масова информация ожесточено се нахвърляха върху проблема на Русе с усърдие, равностойно на вчерашното мълчание.

Поради тази причина едва сега България и светът научават за истинските размери на безпрецедентния екоцид на 200-хилядния град. Днес може да се каже, че почти не остана национална и международна институция, която да не е призована настойчиво към действие в името на живота. Защото хлорното бедствие на Русе е и заплаха за екологичния баланс на Европа. . . Днес русенският общински вестник „Утро“ също е извън зоната на мълчанието и се превърна най-сетне в летопис на трагичната борба за живот на своите жители.

В една от публикациите на вестника четем:

„През 1989 г. в Русе бе на посещение небезизвестният кандидат-член на Политбюро и зам.-председател на МС Георги Йорданов. В желанието си да му покаже вредата от обгазяванията върху човека и паметниците ни го заведех да разгледа металната плоча пред театъра, проядена вече от киселината. Той грубо се засмя и разказа притчата как Бог дал отначало мъката на дървото, но то взело, че изсъхнало. Прехвърлил я тогава на камъка, но и той се разпаднал. Накрая я дал на човека и той издържал. . . Въпреки кошунството, с което бе разказана тази история, много бих искал, казва в интервю с журналиста Любомир Стефанов главният специалист по паметниците на културата в общината ГЕОРГИ РАДУЛОВ в тази история да има нещо вярно. За съжаление виновниците за сегашното състояние на Русе не са между нас, за да видят и изпитат сами нашето нащестие. Мисля, че животът в крайна сметка ще покаже кой е по-издръжлив, но съм убеден, че ако искаме да си помогнем, единственият начин е всеобщо движение, всеобщ подход за незабавно почистване на въздуха на Русе.“

От същата публикация — „И паметниците боледуват тежко. . .“ — научаваме за несъстоятелността на римската сентенция „Животът е кратък, изкуството — вечно“ в Русе. Алуминиевите полирани плочи на къщата-музей „Захари Стоянов“ и на фасадата на Доходното здание, монтирани само преди 2 години, от съприкосновението с киселините изпарения на въздуха вече са проядени и имат шуплестата структура на дунапена или на шмиргела. Бисерът на архитектурното наследство на Русе — Паметникът на свободата, който е от полиран гранит, все

ХРОНИКА НА ЕДНА ПРЕДИЗВЕСТЕНА СМЪРТ

по-осезаемо ерозира и се руши. За съжаление химичите-реставратори още не открили химическо противопоставяне за реставрацията на гранита по простата причина, че той се считаше досега за най-устойчивият материал на земята. Пораженията са видни и по бронзовите фигури на други паметници. И докато в цял свят бронзът придобива черно-зеленикава патина, то русенският (най-очевиден е при паметника на Стефан Караджа) е в мръсно бяло-сиво оцветяване. Същото е и при паметните плочи и поцинкованата ламарина на покривите.

Особено тежко е състоянието на облицовката на сградите, изработена от бял русенски камък. Най-тревожно е положението с фасадите на театъра и сладкарницата „Тетевен“, реставрирани през 1976 г. Щетите не могат да се измерят, те са тотални.

В Русе паметниците са като хората —

те също боледуват тежко, а някои вероятно ще рухнат поразени.

Но какво става с хората?

За това четем в съботното издание на в. „Утро“, което носи този път названието „Хроника на една предизвестена смърт“:

„Вече толкова години търсим отговор на въпроса защо русенци бяха подложени на този страшен екологичен геноцид. Вече толкова години се опитваме да разберем кои са конкретните виновници, превърнали един двестахиляден град в заложенник на брега на

Дунава. Вече толкова години проядните ни бели дробове питат как стана така, че в Русе все повече преждевременно олисяват дърветата, все повече се пълнят болничните стаи с трудно дишащи хора, все още се раждат изроди вместо деца. Казват, че всеки русенец носи в зародиш ракови клетки. . .

Някога месиански гласове ни уверяваха, че хлор няма, че русенските граждани са много разглезени, чувствителни, консервативни. Непогрешимите, незаменимите, сплотените около политическата целесъобразност дисциплинирано мълчаха, макар и да виждаха как градът загива.

А за тази черна хроника на една предизвестена смърт партийни и държавни управници са знаели още тогава, преди осем години. И вестникът ни предлага една безвъзвратно закъсняла сензация — документ, държан в тайните архиви от 1982 г, който огласява за първи път. И данни от едно „Проучване на здравното състояние на населението в град Русе във връзка със замърсяването на атмосферния въздух от Гюргево“, крито в папките от 1988 г.

Истината за Русе все още не е излязла наяве. Виновниците не са посочени. Екоцидът продължава. За Живков обвинения има за злоупотреба със средства (някакви си милиони), но с хора — не. За Лукановото правителство вина няма. Хрониката от предизвестената преди десет години смърт на Русе ще продължи да се попълва. Ще има ли виновни?

СТРОГО ПОВЕРИТЕЛНО! СТРОГО СЕКРЕТНО! С ОСОБЕНА ВАЖНОСТ!

1. Капиталните вложения на строящия се химически комбинат в гр. Гюргево ще възлизат на 18 милиарда лева или 1 милиард и 700 милиона лева. Известна част от него е вече пусната. Сега работят 1900 работници, до края на годината ще станат 3000, а при окончателното завършване — 12 000 работници. Собствена ТЕЦ със 150 мегавата и пара 500 т/ч.

Химкомбинатът ще произведе:

а) хлор и голяма гама хлорпроизводни;

б) фармацевтични продукти на база витамини „С“, от който ще произведат 2000 т. Суروвината за витамини „С“ е царевица;

в) титанов двуокис — I етап — 1500 т/г. и II етап — 15 000 т/г.;

г) химически добавки за кучуковата промишленост;

д) багрила, пигменти и по-

лупродукти за тях, ТБВ, оптически избелители около 350 ассортимента. Капиталните вложения само по този пункт „д“ до 1986 г. ще възлизат на 5 милиарда лева или 470 милиона лева. По мое мнение с това те решават комплексно въпросите на малотоазияната химия.

В хлорната част са монтирани 300 бр. днафрагмента впарати, от които работят 200 бр.

Ще произведат: сода наустки — 20 000 т/г. хлор — 16 000 т/г. разтворители тетрахлор хлорна кислота.

На въпрос: „Няма ли да отива хлор в Русе!“ — директорът е отговорил, че по соката на вятъра бил по тежкото на Дунава. Но краят казал: „Е, разбирате, българите ще полуват по въздуха хлор безвъзмездно.“

Проучване на здравното състояние на населението в гр. Русе във връзка със замърсяването на атмосферния въздух от Гюргево

ЗАБОЛЯЕМОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО В ГР. РУСЕ ОТ БОЛЕСТИ НА ДИХАТЕЛНАТА СИСТЕМА В ПЕРИОДИТЕ ПРЕДИ И СЛЕД ПУСКАНЕТО В ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА КОМБИНАТА В ГЮРГЕВО (НА 1000 ДУШИ)

Период	Период
Преди експлоатацията	След пускането в експлоатация
1977 г. — 421,6	1981 г. — 720,8
1978 г. — 406,9	1982 г. — 708,1
1979 г. — 381,3	1983 г. — 771,9
1980 г. — 419,0	1984 г. — 663,0
	1985 г. — 725,9
	1986 г. — 756,4
Средно: 407,3	724,4 (р 0,01)

ВРОДЕНИ АНОМАЛИИ, МЪРТВОРОЖДЕНИЯ И НЕДОНОСЕНОСТ, И НОВОРОДЕНИТЕ ДЕЦА В ГР. РУСЕ ПРЕЗ ПЕРИОДИТЕ ПРЕДИ И СЛЕД ПУСКАНЕТО В ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА КОМБИНАТА В ГЮРГЕВО

	1977—1981 г.	1982—1986 г.	Нарастване %
Вродени аномалии (на 1000 живородени деца)	27,5	39,7	144,4
Перинатална смъртност от вродени аномалии (на 1000 доносени живород.)	0,63	0,98	155,5
Мъртворождавания (на 1000 родени деца)	7,7	9,5	123,4
Мъртворождавания у раждащи, постъпили без съобщение на плода (% от недоносени деца)	54,5%	66,7%	122,4
Недоносени живородени с тегло 1500—1000 г (% от недоносени деца)	10,9%	12,4%	113,8
Недоносени мъртвородени (% от мъртворождавания)	42,4%	55,1%	129,9

Из проучването, изготвено от ст. н. с. I ст. д-р К. Басманджиев, д. м. н., ст. н. с. II ст. д-р С. Табакова, к. м. н. (Институт по хигиена и професионални заболявания, Медицинска академия, София), със съдействието на: ст. н. с. II ст. д-р Т. Чолакова — зам.-директор на НИСМ с ГИИЦ, д-р Е. Назъров — главен лекар на Окръжна болница — Русе, д-р М. Николова — главен лекар на пневмофтизиатричен диспансер — Русе, д-р Л. Делганов — главен специалист при УНЗСГ — Русе, ст. н. с. II ст. И. Капазанов, НИХПЗ — София.